

Hrabě de Saint Germain

Z díla Rudolfa Steinera vybral Radomil Hradil

Budeme-li se zabývat postavou hraběte de Saint Germain, bude naše situace jiná než v případě Christiana Rosenkreutze. Rudolf Steiner se o Saint Germainovi jen několikrát krátce zmiňuje, například při výkladu Chrámové legendy v roce 1904, k dispozici však máme řadu dokumentů vnější historické vědy, různé memoáry, korespondenci vlivných osobností politického života atd., takže i tato vnější věda je nucena uznat Saint Germaina - na rozdíl od Christiana Rosenkreutze - za reálně existující postavu. Rudolf Steiner však sám (v první neucháterské přednášce) upozorňuje, že jméno Saint Germaina „bylo spojováno i s jinými osobami, takže ne všechno, co se tu či onde ve vnějším světě o hraběti de Saint Germain říká, může platit i pro skutečného Christiana Rosenkreutze" vtěleného v 18. století v postavě tajemného hraběte. Podle jedné poznámky učiněné Rudolfem Steinerem v soukromém rozhovoru se, jak upozorňuje Karl Heyer, v řadě případů jednalo o „krycí osobnosti"; na druhou stranu Saint Germain sám vystupoval pod velkým množstvím krycích jmen - a ostatně i jméno Saint Germain si, jak uvidíme, vytvořil sám.

Hrabě de Saint Germain patřil k nejpodivuhodnějším osobnostem 18. století a jeho jméno bylo opředeno mnoha pověstmi a tajemstvími. Mluvílo se o něm jako o alchymistovi ovládajícím umění přeměny látek, například kovů v drahé kovy, jako o člověku, který zná tajemství věčného mládí - současníky udivoval tím, že prakticky neprojevoval známky stárnutí, i když se s ním setkali po mnoha letech; posluchače však uváděl v úžas i tím, že do nejmenších podrobností dokázal líčit dávné historické události. Pohyboval se v prostředí panovnických dvorů, kde se věnoval bádání v laboratořích, zároveň byl ovšem pověřován tajnými úkoly, za jejichž plněním cestoval po Evropě i mimo ni. Vystupoval ovšem také na velkých koncertech jako sólový houslista, bez partitury dirigoval symfonie, komponoval. Ve společnosti téměř nepřijímal potravu a na dotazy pak odpovídal, že stráví jen to, co si sám připraví, především prosté ovesné pokrmy s trochou zeleniny a bílého masa.

Jeho původ byl nejasný; on sám hesenskému lantkraběti princovi Karlovi (viz dále) uvedl, že je synem Ference (tj. Františka) Rákócziho, sedmihradského knížete a hlavy protihabského povstání, po jehož porážce v roce 1710 byl Rákóczi nucen odejít do exilu, nejprve do Polska a pak do Francie. Helia Krause-Zimmerová se ve své knize přiklání k názoru, že nejstarší syn knížete Leopold Georg, narozený v roce 1696 v Topolčiankách na dnešním Slovensku, ve skutečnosti v roce 1700 nezemřel, ale jeho otec jej v obavách o jeho život nechal za mrtvého pouze prohlásit a tajně jej svěřil do výchovy poslednímu, bezdětnému Me-dicejskému Gianu Gastonovi, vévodovi toskánskému, žijícímu ve Florencii. Oba mladší synové Joseph a Georg byli po útěku otce do exilu vychováváni na císařském dvoře ve Vídni; aby zmizelo nežádoucí jméno Rákóczi, dostali zde přízvisko Sankt Karl a Sankt Elisabeth. To bylo pro nejstaršího bratra podnětem, aby si - částečně z legrace, částečně z hlubších důvodů, neboť slovo *germano* v italštině poukazuje na sourozenectví, bratrství - říkal San Germano, francouzský Saint Germain.

V přednášce Rudolfa Steinera pro žáky Esoterní školy z listopadu roku 1904 je pasáž, v níž se zmiňuje o varování hraběte de Saint Germain, které učinil před francouzskou revolucí na tamním královském dvoře a které ve svých pamětech zaznamenala komtesa

d'Adhémar. V prosinci téhož roku se Rudolf Steiner před tímž publikem k tématu znovu vrací: [...] Již dříve jsem poznamenal, že francouzská revoluce vzešla z tajných spolků okultistů, a že kdybychom tyto proudy sledovali dále, mohli bychom je sledovat až ke škole Adeptů.

Je možné, že to, co je formou románu popisováno v knize Mabel Collinsové *Flitaas*, je obtížně srozumitelné. Velmi groteskním způsobem zde popisuje, jak má jeden Adept na skrytém místě před sebou šachovnici světa a nechává [na ní] hrát figurky, a na velmi jednoduché kartičce pak určí takřikajíc karmu jednoho kontinentu. Není to přímo tak, jak se to tu popisuje; ve skutečnosti se děje něco mnohem velkolepějšího než tohle a to, o čem se píše ve *Flitě*, je pouze zkrácené vyobrazení. Nuže, francouzská revoluce vzešla naprosto z takovýchto věcí. Známa je historie, která je obsažena v knihách hraběnky d'Adhémar. Práví se tu, že před vypuknutím francouzské revoluce hraběnku d'Adhémar, dvorní dámu Marie Antoinetty, navštívil hrabě de Saint Germain. Chtěl, aby ho ohlásila u královny, a měl v úmyslu požádat o audienci u krále. Ministr Ludvíka XVI. však byl nepřítelem hraběte de Saint Germain, a hraběti se proto nepodařilo ke králi dostat. Nicméně královně s velkou britkostí a přesností vylíčil, jak velká nebezpečí hrozí. Jeho varování ale bohužel nebyla vyslyšena. Pronesl tenkrát ona významná, pravdivá slova: „Kdo seje vítr, sklízí bouři“, a dodal k tomu, že tato slova řekl již před tisíci let a Kristus je pak zopakoval. To byla slova, která pro kohokoli nezasvěceného byla nepochopitelná.

Hned poté se Rudolf Steiner vyslovuje k vídeňské návštěvě hraběte de Saint Germain, k níž se ještě vrátíme ve zprávě Vídeňana Franze Gráffera. Připojme nyní úryvek z této přednášky, v němž prosvítá motiv železného moře.

Avšak hrabě de Saint Germain měl pravdu. Chci doplnit již jen několik málo rysů, které jsou veskrze správné. V knihách o hraběti de Saint Germain se můžete dočíst, že zemřel roku 1784 na dvoře hesenského lantkraběte, který pak byl jedním z nejpokročilejších německých zednářů. Až do jeho smrti se o něj staral. Hraběnka d'Adhémar však ve svých memoárech vypráví, že se jí zjevil dlouho po roce 1874 a že ho dlouho po této době viděla ještě šestkrát. Opravdu byl tenkrát v roce 1790 u několika rosikrucianů ve Vídni a řekl to, co bylo také správné: že se na pětadesát let musí stáhnout do Orientu a za pětadesát let že budou moci opět pozorovat jeho činnost v Evropě. Rok 1875 je rokem založení Theosofické společnosti. Všechny tyto věci spolu určitým způsobem souvisí. [...]

Každou ze čtyř cest lze při ritu Misraim vystoupit k vyšším poznatkům. Zřejmě tu však v rámci zednářství není nikdo, kdo by dnes převzal odpovědnost, aby někomu dal skutečný návod, protože dotyční těmi věcmi sami neprošli; celá ta věc je provizorium a má pouze vytvořit rámec pro něco, co má ještě přijít. Je možné, že tento rámec bude vyplněn okultním věděním. Okultní vědění má být vlito do forem, které tu jsou. Důležité je, že tu na světě jsou formy. Budete-li mít roztavený kov a žádnou formu, nenaděláte s ním nic, než že ho necháte vytéct a ztuhnout v hroudu. Tak je tomu i s duchovními proudy. Je důležité, že tu jsou formy, do nichž bude možné duchovní kov vlít. To je symbolizováno v železném moři. To lidé poznají, až to, co teď zdánlivě jen přežívá, získá podobu pro veřejnost. [...]

Varování Saint Germaina v memoárech hraběnky DĀDHĚMAR

Nahlédněme nyní do memoárů komtesy d'Adhémar, popisujících varování hraběte de Saint Germain. Hraběnku zde nacházíme v rozhovoru s ministrem Maurepasem, který praví:

„Náš starý přítel, hrabě de Saint Germain je zase zpátky? (...) A už také dělá ty své taškařice, už zase začíná se svými kejklemi.“

Chtěla jsem něco namítnout, on mě však prosebným gestem zadržel.

„Věřte mi,“ pokračoval, „že toho tuláka znám lépe než vy, madame. Jen jedna věc mě překvapuje: Kolem mě ta léta neprošla beze stopy, o hraběti de Saint Germain však královna tvrdí, že má tvář čtyřicetiletého muže. Ať je tomu jak chce, zjistíme, odkud má své tak konkrétní a tak děsivé informace... Vsadím se, že vám nedal svou adresu?“

„Ne, pane hrabě.“

„Však my ho najdeme, naši policejní špiclové mají dobrý *čich*... Mimochodem, královna vám děkuje za vaši píli. Saint Germainovi se nic zlého nestane, snad jen, že ho zavřou do Bastily, kde ho budou dobře krmit a dobře mu zatopí, než se uráčí prozradit nám, kde se dozvěděl tolik podivných věcí.“

V tom okamžiku naši pozornost upoutal zvuk dveří mého pokoje, které se otevřely (...) Byl to hrabě de Saint Germain, kdo vstoupil! (...) Vyklouzl mi výkřik, zatímco monsieur Maurepas prudce vstal, a nutno říci, že na něj v tu chvíli nebyl hezký pohled. Divotvůrce k němu přistoupil: „Hrabě Maurepasi,“ řekl mu, „král vás povolal, abyste mu dával dobré rady, a vy myslíte jen na to, abyste si uchoval svou autoritu. Stavíte-li se proti tomu, abych s vládcem promluvil, odsuzujete ke zkáze celou monarchii. Francii totiž mohu věnovat jen omezený čas, a jakmile tento čas uplyne, nikdo mě zde neuvidí, dokud tři následující pokolení neklesnou v hrob. Královně jsem řekl vše, co jsem jí směl sdělit; má odhalení vůči králi by byla úplnější. Je neštěstím, že jste mezi jeho výsost a mne vstoupil. Nebudu si muset nic vyčítat, až Francii zpusťoš strašlivá anarchie. Vy už toto neštěstí nezažijete, k tomu, aby se na vás vzpomínalo, však bude stačit, že jste ho připravil (...) Neočekávejte od potomstva žádné pocty. Vy frivolní a neschopný ministře, budete zařazen k těm, kteří přivodili zkázu nsi!

Když hrabě de Saint Germain domluvil, aniž opět nabral dech, otočil se ke dveřím, zavřel je a zmizel. K mé velké nevoli mě zanechal v pokoji s monsieur Maurepasem. Ten byl zdrcen, snad rozlícen, avšak natolik zděšen, že uplynulo více než deset minut, než získal opět ztracenou chladnokrevnost.

„Vskutku,“ zvolal, „nestydatý chlap! Dovolte, madame, abych ho svěřil do pravých rukou.“ Vstal a vyšel do předpokoje, kde na něj čekali dva nebo tři z jeho mužů. Prikázal jim, aby pospíšili za pánem, který právě odešel, a předali ho představenému domu. Muži ho chvatně uposlechli. Byla jsem neklidná, rozrušená. Monsieur Maurepas naopak ožil a byl přátelský, avšak roztrpčení a pověrečná hrůza opět ovládly jeho vůli. Jeho muži se vrátili s tím, že monsieur Saint Germaina nedokázali dopadnout. Jeho jméno nebylo vysloveno, avšak v zámku i ve městě byl rozhlášen jeho popis; jeho stopa však již nebyla nalezena.⁹³

VÍDEŇSKÁ NÁVŠTĚVA SAINT GERMAINA

Když se Rudolf Steiner zmínil o vídeňské návštěvě hraběte de Saint Germain, opíral se zjevně o zprávu Franze Gráffera, kterou v roce 1903 zveřejnila i se svým komentářem v časopise *Gnosis* Isabel Cooper-Oakleyová. Franz Gráffer zde poněkud lehkým perem referuje o setkání svého strýce Rudolfa Gráffera, který patřil k rosikruciánským adeptům, s hrabětem.

Jednoho dne se rozšířila zpráva, že záhadný hrabě de Saint Germain je ve Vídni. Toto jméno nás elektrizovalo; kruh našich adeptů se zachvěl: Saint Germain ve Vídni! (...) Sotva se Rudolf z této překvapivé zprávy vzpamatoval, spěchal do své chaty v Himbergu, kde měl své papíry, a vybavil se hraběti de Saint Germain adresovaným doporučujícím dopisem geniálního dobrodruha Casanovy, jehož poznal v Amsterdamu.

Chvatně se vrátil do kanceláře, kde mu jeden ze zaměstnanců pravil: „Asi před hodinou přišel

urozený muž; pohled na něj nás všechny zasáhl. Řekl francouzský, jakoby sám pro sebe, aniž by si nás všiml: Jsem ve Fedalhofu v pokoji, který v roce 1713 obýval Leibniz.' Chtěli jsme něco říct, ale to už byl pryč. Zůstali jsme jako opaření...“

Za pět minut ve Fedalhofu... Leibnizův pokoj je prázdný. Nikdo neví, kdy ten americký pán přijde domů. Co se týká cestovního zavazadla, povšimli si jen malé železné kazety. Je poledne. Kdo by ale myslel na jídlo? Něco Gráffera přimělo, aby přivedl barona Lindena. Našel ho v „Kachně“. Jedou silnicí a hnání temným tušením, nechávají jet s povolenými otěžemi.

Otevřou laboratoř a oběma vyklouzne výkřik úžasu. Saint Germain sedí u stolu a čte si v jednom Paracelsově díle. Bez hlesu setrvávají na prahu. Tajuplný návštěvník beze spěchu zavře knihu a zvolna se zvedne. Oba muži vědí, že tento zjev nemůže být nikdo jiný než onen „divotvůrce“. Popis zaměstnance byl jen stínem skutečnosti. Jako by hraběte obklopoval zářivý jas; vyzařovala z něj důstojnost a vznešenost. Hrabě jim jde vstříc, oni vstoupí. Odměřeným tónem, avšak bez škrobenosti říká francouzský Gráfferovi:

„Máte doporučující psaní od pana ze Seingaltu [tj. *Casanovy*]; to je nadbytečné. Věděl jsem, že zde tuto hodinu budete. Máte ještě jiný dopis od Brühla. Jenže toho malíře nebude možné zachránit, jeho plíce jsou zničené, 8. června 1805 zemře.“ (...)

Na konci rozhovoru strnul Saint Germain na několik vteřin jako socha; jeho neobyčejně výrazné oči pozbyly barvy a pohasly. Vzápětí celá jeho bytost ožila. Učinil znamení rukou, jako by chtěl ohlásit svůj odchod, a řekl: „Odcestuji zítra večer. Naléhavě mě potřebují v Carihradu. Pak pojedou do Anglie, abych připravil dva vynálezy, které máte mít příští století [*železnici a parní loď*]. Budou nezbytné. Roční doby se zvolna změní, nejprve jaro, pak léto. To je postupné zastavování se dob, zvěstující konec cyklu. Já to vše vidím. Astronomové a meteorologové tomu za mák nerozumí, věřte mi; člověk musí, jako já, studovat v pyramidách. Koncem století zmizím z Evropy a vydám se do oblastí Himálaje. Odpočinu si, musím si odpočinout. Za 85 let mě uvidí den co den. Sbohem, miluji vás.“ Po těchto slavnostně vyslovených slovech učinil hrabě ještě jedno znamení rukou. Oba adepti opustili v nejvyšším úžasu pokoj. V tu chvíli se spustil prudký liják, doprovázený hromobitím. Instinktivně se vrátili zpět do laboratoře, aby se skryli pod střechem. Otevřeli dveře, Saint Germain už tam nebyl.

Saint Germain v líčení prince Karla Hesenského

Od roku 1779 pobýval Saint Germain ve Šlesviku a v Eckenförde, kde mu princ Karel, hesensko-kasselský markrabě a místopředseda Slesvického a Holštýnského vévodství, zakoupil továrnu na barvení látek. Podle zápisu v úmrtní knize kostela sv. Mikuláše v Eckenförde zemřel hrabě Saint Germain 27. února 1784, avšak o pravdivosti tohoto údaje byly od počátku značné pochybnosti, neboť smrti ani pohřbu nebyl zřejmě kromě lékaře Lossaua, který zápis provedl, nikdo další přítomen. Hraběnka d'Adhémar také líčí, že v devadesátých letech 18. století i později, v roce 1821, se s hrabětem de Saint Germain ještě několikrát setkala, a rovněž popisovaná vídeňská návštěva hraběte se konala až po údajném roce jeho úmrtí, patrně v roce 1790. Dokonce když v roce 1836 zemřel princ Karel Hesenský, jehož líčení si uvedeme vzápětí, spatřilo mnoho lidí Saint Germaina ve smutečním průvodu. Podívejme se nyní do paměti prince Karla a uveďme si z nich obsáhlejší citát; podotkněme jen, že princ Karel byl zakladatelem a členem různých zednářských lóží a mistrem a později i velmistrem sjednocených hamburských lóží Striktní observance (tj. „přísného dodržování“ zásad a rituálu).

Při návratu z Berlína a Hanau jsem v Altoně spatřil pověstného hraběte de Saint Germain, jenž mi byl, jak se zdálo, přátelsky nakloněn, zvláště když slyšel, že nejsem myslivec a nemám ani žádné jiné záliby, jež by bránily studiu vyšších přírodních věd. Řekl mi tenkrát: „Ve Šlesviku vás navštívím a

uvidíte, jaké spolu vykonáme velké věci.“ Dal jsem mu na srozuměnou, že mám mnoho důvodů, abych přízeň, již mi chtěl prokázat, v tuto chvíli nepřijal. Odvětil: „Vím, že k vám musím přijít a musím s vámi mluvit.“ Nenapadl mě žádný jiný prostředek, jak se tomu rozhovoru vyhnout, než říci mu, že plukovník Koeppern, který kvůli nemoci nemohl jet se mnou, mně bude za několik dnů následovat a ať si o tom promluví s ním. Pak jsem také Koeppernovi napsal dopis, abych mu řekl, ať udělá, co může, aby hraběte de Saint Germain předešel a aby ho pokud možno odradil od jeho úmyslu přijet sem. Koeppern přijel do Altony a mluvil s ním, leč hrabě mu odpověděl: „Říkejte si, co chcete, já musím jet do Šlesviku a od toho neupustím. To ostatní se poddá. Postaráte se, abych tam měl kde bydlet atd.“ Koeppern mi oznámil výsledek jejich rozhovoru, s nímž jsem nemohl být srozuměn. Mimochodem, u pruské armády jsem vyzvěděl mnohé o tomto neobvyklém muži a zvláště jsem o něm mluvil se svým přítelem plukovníkem Frankenbergem. Ten mi řekl: „Můžete si být jist, že to není podvodník a má velké znalosti. Pobýval v Drážďanech, když jsem tam byl se svou ženou. Šlo mu o dobro nás obou. Moje žena chtěla prodat pár náušnic; klenotník jí za ně nabídl velmi malou částku. Zmínila se o tom v přítomnosti hraběte, který jí řekl: ‚Ukázala byste mi je?‘ Což ona udělala. Pak řekl: ‚Mohla byste mi je na několik dnů svěřit?‘ Vrátil jí je poté, co je zkrášlil. Klenotník, kterému je moje žena poté ukázala, řekl: ‚To jsou krásné kameny; jsou úplně jiné než kameny, které jste mi ukazovala prve, a zaplatil za ně více než dvojnásobek.“

Saint Germain přijel brzy poté do Šlesviku. Mluvil se mnou o velkých věcech, které prý chce učinit pro blaho lidstva atd. Vůbec se mi do toho nechtělo, ale nakonec jsem si nechtěl vzít na svědomí, že poznatky, které byly v každém ohledu důležité, kvůli své domnělé chytrosti nebo z lakomosti odmítnu, a stal jsem se jeho žákem.

Mluvil hodně o zkrášlování barev, které skoro nic nestojí, o zlepšování kovů, a dodával, že naprosto není nutné, aby člověk dělal zlato, dokonce ani kdyby to uměl, a této zásadě zůstával za všech okolností věrný. Drahokamy stojí nákupní cenu; pokud ale člověk ví, jak je zlepšovat, jejich hodnota se nesmírně zvýší. V přírodě není skoro nic, co by neuměl zlepšit a učinit užitečným. Svěřil mi téměř všechny své znalosti o povaze věcí, ovšem jen prvotní základy, a nechal mě pak, abych pomocí pokusů sám hledal prostředky k dosažení cíle, a nesmírně se radoval z mých pokroků. Dělal to tak s ohledem na kovy a kameny; barvy mi však skutečně sdělil, stejně jako řadu dalších velmi důležitých poznatků.

Čtenář bude možná zvědavý poznat jeho minulost, proto bych ji zde chtěl věrně uvést jeho vlastními slovy a doplnit nezbytná vysvětlení.

Jak mi vyprávěl, bylo mu 88 let, když sem přišel, zemřel pak ve věku 92 nebo 93 let. Řekl mi, že je synem knížete Rákócziho ze Sedmíhradska a jeho první manželky paní Tókóliové. [Jedinou manželkou Františka II. Rákócziho a tedy zřejmě i matkou hraběte de Saint Germain byla ovšem Sarlota Amálie z Hessen-Wanfriedu. Jeho babičkou, matkou jeho otce, byla Helena Zrínková, která si po smrti svého muže, Saint Germainova děda Františka I. Rákócziho (v roce 1700) vzala Imricha Tókoliho. Ten se tak stal nevlastním otcem a vychovatelem Františka II. Rákócziho, otce Saint Germaina. - Jelikož princ Karel sepsal tyto paměti až v roce 1817, tedy s téměř čtyřicetiletým odstupem, je možné, že původcem této záměny je on, nikoli sám hrabě.] Byl vzat pod ochranu posledním Medicejským, který ho jako dítě nechával spát ve svém vlastním pokoji. Když uslyšel, že jeho oba bratři, synové princezny z Hessen-Rheinfelsu nebo Rotenburgu, jestli se nepletu, se podrobili císaři Karlu VI. a po císaři a císařovně obdrželi jména San Carlo a Santa Elisabetta, řekl si: „Dobrá, pak ať se tedy jmenují Sanctus Germanus, svátý bratr.“

Jeho původ ovšem nemohu zaručit; že se však těšil neobyčejné přízni posledního Medicejského, jsem slyšel i z jiné strany. Tento rod byl, jak známo, zběhlý v nejvyšších vědách a není se co divit, že zde načerpal své první poznatky. On však tvrdil, že síly přírody vybádal svou vlastní pílí a výzkumem. Znal proto byliny a rostliny a vynášel léky, které stále používal a které mu prodlužovaly život a zdraví. Mám ještě všechny jeho recepty, po jeho smrti však lékaři proti této vědě velmi zuřivě brojili. Měli

jsme lékaře jménem Lossau, jenž byl lékárníkem a jemuž jsem ročně dával 1200 tolarů za přípravu léčiv, které mu hrabě Saint Germain předepsal, mimo jiné a především svůj čaj, který dostávali bohatí za úhradu a chudí zdarma. Posledně jmenovaným se dostávalo také péče tohoto lékaře, který vyléčil spoustu lidí a jemuž, co vím, nikdo nezemřel. Po jeho smrti mě však zmáhala vyjádření, jež jsem slyšel ze všech stran, stáhl jsem všechny své recepty a Lossaua jsem už [nikým] nenahradil. Továrnu na barviva chtěl Saint Germain založit tady v tuzemsku. Továrna zesnulého Otta v Eckenforde byla prázdná a opuštěná. Měl jsem tak příležitost levně od města tyto budovy zakoupit a hraběte de Saint Germain jsem tam umístil. Také jsem nakoupil hedvábí, plátno atd. Kromě toho bylo pro takovou továrnu zapotřebí všelijaké zařízení. Přihlížel jsem zde způsobu - tak jak jsem se to naučil a v hrnci sám vyzkoušel - jak ve velkém kotli obarvit 15 liber hedvábí. Zdařilo se to dokonale. Nelze tedy říci, že to ve velkém nejde.

Neštěstí tomu chtělo, že hrabě de Saint Germain po svém příchodu do Eckenforde bydlel dole v jednom vlhkém pokoji, kde dostal velmi silné revma, z něhož se i přes všechny svoje léky nikdy zcela nezotavil.

Často jsem ho v Eckenforde navštěvoval a nikdy jsem se nevracel bez nanejvýš zajímavého ponaučení; mnohdy jsem si totiž zapisoval otázky, které jsem mu chtěl předložit. V posledním období jeho života jsem ho jednoho dne našel velmi nemocného, kdy se domníval, že na místě zemře. Chřadl [mi] před očima. Když jsem v jeho ložnici pojedl oběd, musel jsem se sám posadit před jeho postel a on pak mnohem netajeněji mluvil o mnoha věcech, mnohé mi předpověděl a požádal mě, abych se co možná nejdříve vrátil, což jsem také učinil. Při svém návratu jsem jej shledal již méně nemocným, avšak o to zamlklejším. Když jsem v roce 1783 odjížděl do Kasselu, řekl mi, že pokud v mé nepřítomnosti zemře, najdu zapečetěný lístek* z jeho ruky, který mi bude dostačovat. Tento lístek se však nenašel; snad ho svěřil do nespolehlivých rukou. Často jsem na něj naléhal, aby mi ještě za svého života sdělil, co mi v tom lístku chce zanechat. Tu posmutněl a zvolal: „Ach, jak nešťasten bych byl, můj milý princí, kdybych se opovážil promluvit!“

Byl to možná jeden z nejmoudřejších lidí světa, kteří kdy žili. Miloval lidstvo; peníze žádal jen proto, aby je dal chudým. Miloval dokonce i zvířata a jeho srdce se zabývalo jen štěstím druhých. Věřil, že svět obšťastní tím, že mu za levnější ceny zajistí nová potěšení, krásnější látky a krásnější barvy; jeho nádherné barvy totiž nestály skoro nic. Nikdy jsem neviděl muže jasnějšího ducha, přitom byl vzdělán, zvláště v dějepise, tak, jak jsem to zřídka kdy zažil.

Byl ve všech zemích Evropy, a neznám téměř žádnou, kde by se nebyl delší čas zdržoval. Všechny je velmi důkladně poznal. Často pobýval v Carihradu a v Turecku. Francie však byla zřejmě zemí, kterou miloval nejvíce. U madame de Pompadour byl představen Ludvíku XV. a účastnil se i malých supě pořádaných králem. Ludvík XV. Měl k němu velkou důvěru. Potají ho využil k dojednání míru s Anglií a vyslal ho do Haagu. Ludvík XV. měl ve zvyku používat bez vědomí svých ministrů emisary, které však nechával na pospas, jakmile byli odhaleni. Vévoda de Choiseul se dozvěděl o jeho piklích a chtěl ho nechat zajmout. On však ještě včas uprchl. Vyměnil jen své jméno Saint Germain za jméno hrabě Welldone.

Jeho základní filosofické zásady týkající se náboženství byly čirým materialismem, který však dokázal přednášet natolik důvtipně, že bylo obtížné postavit proti němu vítězné důkazy; měl jsem však několikrát to štěstí, že jsem prokázal nedostatky těch jeho. Nebyl ničím méně než uctívačem Krista, a jelikož si s ohledem na něj dovoloval výroky, jež mi byly nepříjemné, řekl jsem mu: „Milý hrabě, záleží na vás, chcete-li věřit v Ježíše Krista nebo ne; já se vám však otevřeně přiznávám, že mi působíte velký zármutek, když se přede mnou vyslovujete proti Tomu, jemuž jsem tak cele oddán.“ Na okamžik se zamyslel a odpověděl: „Ježíš Kristus není nic; avšak působit vám zármutek je něco. Slibuji vám tedy, že už s vámi o tom nikdy nebudu mluvit.“ Na smrtelném loži, během mé nepřítomnosti, jednou pověřil Lossaua, aby mi, až se vrátím z Kasselu, řekl, že mu Bůh prokázal milost, aby ještě před smrtí mohl změnit svůj názor, a dodal, že ví, jakou mi to udělá radost a že ještě učiním mnoho pro jeho štěstí v jiném světě.

Seznámili jsme s podivuhodnou postavou hraběte de Saint Germain, kterého různí lidé nazývali divotvůrcem. Uvážíme-li, čím tato individualita prošla v předchozích vtěleních a zvláště její blízkost ke Kristu, když byla Lazarem-Janem, jsou závěrečná slova prince Karla do značné míry nepochopitelná. Přijít na kloub se jim pokusila i Helia Krause-Zimmerová, která píše:

Jak je tomu s tím, čemu princ porozuměl, co pochopil nebo co si uchoval v paměti ze Saint Germainova smýšlení? S oním „čirým materialismem“, s jeho údajným nekřesťanstvím a nakonec s jeho obrácením krátce před smrtí? To vše vsuktu nekladí s vtělením Christiana Rosenkreutze. Mají tedy pravdu ti, kdo říkají, že Saint Germain z Eckenforde nebyl pravý? Pak ale zase ta obdivná princova slova o velkém příteli lidí, jednom z nejmoudřejších lidí jasného ducha a největší vzdělanosti, jemuž na světě nebylo rovno?

Vzijeme-li se do situace rozhovorů pětaticetiletého prince s devadesátiletým mudrcem, který mu je duchovně tak nesmírně nadřazen a jehož žákem se může cítit, je blahosklonný tón toho mladšího z nich překvapivý, když hraběte, jak tvrdí, oslovoval slovy „milý hrabě“.

Měl Karel Hesenský skutečně ponětí o tom, před kým tu sedí? On, jemuž se Saint Germain musel přímo vnutit a jenž se jím zabýval spíše z povinnosti než z hluboké spřízněnosti a úcty? - I zde, jako všude, mnoho otazníků."

Jak jsme si již uvedli, Rudolf Steiner označil hraběte de Saint Germain za *exotem! inkarnaci* Christiana Rosenkreutze (str. 53). A skutečně je toto vtělení z 18. století zcela protikladné vůči vtělením ze století 13. a 14. Zatímco ta se odehrávala v největším skrytu, zcela mimo veřejný život, pohyboval se Saint Germain ustavičně v tomto veřejném životě, na panovnických dvorech, byt' pověřován tajnými úkoly a prováděje tajuplné experimenty v laboratořích. Francouzský král Ludvík XV. mu například v roce 1758 zřídil laboratoř na zámku Chambord na Loiře, podobně jako markrabě Karel Alexandr Bran- denburský v Ansbachu, kde se Saint Germain pod jménem hrabě Tzarogy, což je anagram jména Rakoczy, zdržoval v letech 1774 až 1776 a věnoval se především vyvíjení barev. („Zřídka kdy k němu někoho pustili; většinou pak míval hlavu zahalenou černým šátkem. Jeho nejhlavnější zaměstnání spočívalo zřejmě v přípravě všelijakých barev; okna jeho k zahradě obráceného pokoje byla totiž zamazána barvami všelikého druhu, že přes ně ani nebylo vidět.“¹⁰⁰) Tušíme, že pro individualitu, kterou duchovní svět pověřil významnými okultními úkoly, je takováto inkarnace velkou obětí, jak ostatně shrnuje i Helia Krause-Zimmerová:

Není snad pochyb o tom, že pravý Saint Germain usiloval o obnovu Okcidentu v jeho duchovní substanci, kterou on sám po vícero inkarnaci spojoval s poklady moudrosti Orientu a obohacoval ji jimi. Co se o tom dozvídáme, je nanejvýš ta nejpovrchnější vnější stránka, která nás může značně iritovat, neuvědomíme-li si, jaká mocná duchovní individualita se tu vtělila a že to nejpodstatnější se muselo odehrát způsobem, který je pro jakékoli dokumenty nepřístupný.

Tato exoterní inkarnace však byla svízelným obětí životem právě kvůli tomu, že Saint Germain vstoupil nad rámec vědy do veřejného pole hospodářství a politiky, aby bojoval za duchovní řád a založení společnosti.

Okultní působení Cagliostro

Vedle hraběte de Saint Germain bývá za další nejvýznamnější okultní postavu 18. století považován z Itálie pocházející Cagliostro, který sám o sobě prohlašoval, že je Saint Germainovým žákem. Rudolf Steiner o Cagliostrovi hovořil na přednášce pro žáky Esoterní školy v Berlíně v prosinci 1904.

[...] Musím uvést různé zednářské proudy a jejich tendenci, chci- -li byt' jen krátce něco naznačit. Především je třeba, abychom si uvědomili, že celé zednářství vysokého stupně se odvozuje od osobnosti, která je často jmenována, mnohdy však také nesprávně hodnocena. Zejména ji nesprávně hodnotili dějepisci 19. století, kteří neměli ponětí o tom, do jak obtížných situací se okultista v životě může dostat. Jde o osobnost pověstného, jen málo lidmi skutečně poznaného Cagliostro. Takzvaný hrabě Cagliostro, v němž se skrývala individualita, jejíž pravá povaha je známa jen těm nejzasvěcenějším okultistům, se pokusil postavit svobodné zednářství na nový stupeň nejprve v Londýně. Již v poslední třetině 18. století bylo totiž zednářství do značné míry v situaci, kterou jsem popsal. V Londýně se to tenkrát nezdařilo. Zkusil to pak v Rusku a také v Haagu. Všude to ze zcela určitých důvodů ztroskotalo.

Pak se mu však podařilo založit v Lyonu z řady zde žijících zednářů philaetskou lóži s okultní náplní, a sice lóži, která byla nazvána Lóže Vítězné moudrosti. Účel této lóže Cagliostro sice uvedl, avšak to, co se o tom můžete dočíst, napsali lidé, kteří tomu nerozuměli. Co o tom lze říci, jsou v podstatě jen náznaky. U Cagliostro se jednalo o dvě věci: zaprvé o vyučování za účelem zhotovení takzvaného kamene mudrců a zadruhé o dosažení porozumění mystickému pětiúhelníku, mystickému pentagramu. Mohu vám jen v náznaku říci, co tyto dvě věci měly znamenat. Je možné všelijak se tomu vysmívat, ale nelze je brát jen symbolicky; tyto věci se zakládají na skutečnostech.

Kámen mudrců má určitý účel, který Cagliostro uvedl - měl prodloužit lidský život na 5527 let. Volnomyšlenkáři to bude k smíchu. Zvláštním školením však je skutečně možné lidský život neomezeně prodloužit, a to tím, že se člověk naučí nežít již ve svém fyzickém těle. Kdo by si však chtěl představovat, že adepta nepostihne smrt v běžném smyslu slova, představoval by si pod tím něco mylného. A něco mylného by si představoval i ten, kdo by si myslel, že adepta nemůže zasáhnout a zabít cihla. To by ovšem za normálních okolností nastalo jen tehdy, kdyby to adept připustil. Nejedná se o fyzickou smrt, nýbrž o následující skutečnost.

Fyzická smrt je pro toho, kdo poznal kámen mudrců a dokázal ho vyjmout, jen zdánlivým jevem. Pro ostatní je to skutečný jev, znamenající velký předěl v jeho životě. Pro toho, kdo dovede používat kámen mudrců způsobem, jaký pro své žáky zamýšlel Cagliostro, je smrt jen zdánlivým jevem. Dokonce ani nepředstavuje v životě nijak zvlášť důležitý předěl; je totiž něčím, co tu je jen pro ty druhé, kteří adepta mohou třeba pozorovat a kteří říkají, že umírá. On sám však ve skutečnosti vůbec neumírá. Věc se má mnohem spíš tak, že dotyčný se naučil nežít vůbec ve svém fyzickém těle; že se naučil všechny pochody, jež v okamžiku smrti ve fyzickém těle náhle proběhnou, nechat pozvolna probíhat během svého života. S tělem dotyčného se už odehrálo vše, co se jinak odehrává ve smrti. Smrt pak již není možná, neboť dotyčný se dávno naučil žít bez fyzického těla. Fyzické tělo odkládá podobně, jak si člověk svlékne přšiplášť, a natáhne si nové tělo, jako si člověk natáhne nový plášť. Nuže, alespoň malou představu si podle toho dovedete udělat. To je jedna část vyučování, jež Cagliostro poskytoval: kámen mudrců, s nímž fyzická smrt ztrácí význam.

Druhou částí bylo poznání pentagramu. Je to schopnost navzájem rozlišovat pět těl člověka. Řekne-li někdo: fyzické tělo, éterné tělo, astrální tělo, tělo káma-manas, kauzální tělo, pak jsou to pouhá slova nebo, dostanou-li se do vědomí, abstraktní pojmy. To však ještě nic neznamená. Člověk, který dnes žije, zná zpravidla sotva fyzické tělo; teprve ten, kdo zná pentagram, poznává těchto pět těl. Tělo člověk nepozná tehdy, když v něm žije, ale teprve tehdy, má-li ho jako objekt. To je to, co průměrného člověka odlišuje od toho, který prošel takovou školou, že se pro něj oněch pět těl stalo objektem. Běžný člověk sice také žije v těchto pěti tělech, jenže v nich *žije* a nemůže z nich vystoupit a pohlédnout na ně. Nanejvýš na své fyzické tělo může pohlédnout, když na něj shlédne nebo se na něj dívá v zrcadle. Kdyby se Cagliostrovi žáci správně řídili jeho metodou, dospěli by k tomu, k čemu dospěli jednotliví rosikrucianti, kteří v podstatě byli ve škole, jež měla tutéž tendenci. Byli ve škole velkých evropských Adeptů, jež vedla k tomu, že se [pro ně] oněch pět těl stávalo skutečností a nezů

stávalo pouhým pojmem. Tomu se říká „znát pentagram“ a „morální znovuzrození“.

Nechci tím říci, že Cagliostrovi žáci k ničemu nedospěli. Dospěli obecně k tomu, že pochopili astrální tělo. Cagliostro byl velmi dovedný v tom, jak je přivést k nazírání astrálního těla. Dlouho předtím, než ho postihla ona katastrofa, se mu podařilo zřídit kromě školy v Lyonu školy také v Paříži, Belgii, Petrohradu a na několika dalších místech v Evropě, z nichž později vzešli alespoň do jisté míry lidé, kteří poskytli základy pro ty, kdo to dotáhli až k 18., 19., 20. zednářskému stupni. A tak měl hrabě Cagliostro, ještě než skončil svůj život v římských žalářích, významný vliv na evropské okultní zednářství. Svět by o Cagliostrovi v podstatě vůbec neměl soudit. Již jsem naznačil, že mluví-li lidé o Cagliostrovi, bývá to obvykle totéž, jako kdyby africký Hotentot mluvil o zařízení visuté dráhy, protože není zřejmé, v jakém poměru byly vnější, zdánlivě nemorální činy ke světovým událostem. Již dříve jsem poznamenal, že francouzská revoluce vzešla z tajných sdružení okultistů, a že sledujeme-li tyto proudy dále, můžeme je sledovat až ke škole Adeptů.